

Obalené knihy

Jakým způsobem Lidl navodil retro atmosféru?

Ano, příšerný design nábytkové stěny. (Lakovaná dýha je ale ještě opravdu dřevěná, pod ní opravdu dřevěná překližka.) Dobový gramofon a stojací hodiny. Blbý blázen všude se pnoucí. Ta kuchyňská váha dole je sice opravdu památeční, ale do obývací stěny by si ji sotva kdo dal. Stojací lampa by klidně mohla pocházet i z devadesátek. Oblečení a vzhled toho týpka nekomentuji, ale rovněž mi připadá devadesátkový.

Čeho jsem si ale všimnul a čeho si zřejmě všimne málokdo, jsou ty knihy v regálu. Většina z nich je zabalená v balicím papíru. To dnešní mladí nepochopí. Vysvětlím. Příslušníkům generace Z je to ovšem třeba ústně tlumočit, protože ti se k tomuto mému textu nedostanou, neb se cíleně i podvědomě vyhýbají čemukoli ještě literárnímu, gutenbergovskému.

I v mé knihovně jsou dosud v některých zastaralých regálech ojedinělé knihy umně zabalené v pevném papíru, který jsem záměrně vybíral tak, aby jednak vydržel, a jednak aby o mně jako majiteli neprozrazoval víc, než chci. Lidi balili knihy do novin či časopisů. Někdo do zbytků starých tapet (byly trvanlivé, odolávaly oděru). Většinou se ale používal opravdový balicí papír na balíky. Umění zabalit efektivně a esteticky knihu jsme se učili už na základce. Jasně, školní sešity a učebnice byly v obalech plastových, na míru lisovaných. Ale přesto se hodilo některé hojně ohmatávané spisy chránit pro věky budoucí. **Knihy šly totiž tenkrát z ruky do ruky.**

A to je to retro, které chci připomenout.

Je asi všeobecně známo, že dříve se mnohem víc četlo. Dokonce že Češi četli víc než jiné národy. Dodnes máme nejhustší síť veřejných knihoven na světě – a to jich už mnoho museli zavřít. Dostáváme se do encyklopedií rekordů. Žasnou nad námi třeba Američani, kteří mají pocit, že jejich systémy jsou ve všem nejdokonalejší. (No, my se nedivíme, že žasnou – barbaři, burani... Co do počtu knihoven a přečtených knih jsou rozvojovou zemí.)

Nebylo to jednoduše tím, že nic lepšího nebylo. V jiných komunistických zemích na tom byli co do útlaku kultury a ducha stejně, a přesto se tam nečetlo tolik jako u nás. Beletrie vycházela v nákladu sto i dvě stě tisíc výtisků, poezie v desetitisícových nákladech. Na deset milionů Čechů (a samozřejmě některé z těch pěti milionů Slováků) to byl neuvěřitelný poměr, svědčící o vyspělé čtenářské gramotnosti a knižní kultuře.

Dokonce i v období normalizace, označovaném jako Biafra ducha¹, se přes cenzuru a různé restriktce dařilo vydávat jakž takž kvalitní, i světovou literaturu. A lidé četli a prahli po knihách, a dokázali číst i kvalitní a náročné tituly. Jistě je v obecné známosti fenomén knižních čtvrtků – občas se k němu jako legendě odkazují marketingové akce i dnešních knihkupectví. Od časného čtvrttečního rána stály fronty na tituly, o nichž se vědělo, že budou nedostatkové. (Tedy ne jen na maso či občasné banány a pomeranče.) Dobrá, žádaná kniha, ať už beletristická, populárně naučná, nebo prostě zábavná, byla něčím jako statutárním symbolem – zařazovala člověka do daného společenského a kulturního okruhu, kdo ji měl, byl *in*, kdo ji neměl, jako by nebyl... Ale její majitelé ji ochotně půjčovali dál, známým, příbuzným, lidem právě ze svého okruhu. Dobré knihy, důležité knihy, knihy, o kterých každý ví a mluví, šly tak z ruky do ruky. A samozřejmě se ohmataly, ušpinily, ničily. Někdy bylo těžké je od známých vymámit zpět, vracely se pak často pokapané a ubryndané, se založenými rohy nebo nešetřně podtrhanými řádky. Není divu, že běžný čtenář a milovník knih, ne jen nějaký přeúzkostlivý bibliofil, si své vzácné knihy šetřil, a proto často halil do praktických obalů.

Mistrovství v balení knih dosahovaly knihovnice. Měly speciální postupy, jak odstříhnout potřebnou velikost papíru, jak upravit klogy, jak vyřešit záhyby ve hřbetu, někdy s použitím lepicí pásky, jindy bez. Kdo byl šikovný, naučil se to taky.

A proto nejen – Řekni mi, co čteš, a já ti povím, kdo jsi. –, ale i – Ukaž, jak máš zabalenou knihu, a já ti povím, co to o tobě vypovídá. Pečlivě zabalená kniha podávaná dalšímu zájemci s důrazným doporučením, že tohle si zkrátka MUSÍ přečíst, už sama o sobě svědčila, že je v ní obsaženo nějaké tajemné poselství, vzácná humanizující esence, lék posilující odolnost ducha v nepřejících časech.

Jako pamětníci musíme vydat svědectví o kdečem, co bylo a dnes už není. Zvláště je-li to významné, tedy má-li to roli znaku, hodnotového kondenzátu. To neznamená, že budeme moralizovat a mustrovat současníky dávnými normami. No tak se dnes míň čte, možná nečte vůbec. Tak to prostě je. Knihy se nebalí, protože to není třeba. Je-li o nějaký titul skutečně zájem, prostě se z digitální předlohy udělá dotisk. Kdo chce, žádanou knihu snadno sežene. Výtisků je méně, ale počet titulů je oproti oné době dvojnásobný. Cenzura ani restriktce zaplaťpánbůh nehrozí. Papírové knihy se stále prodávají, zřejmě přečkaly nejhorší dobu, kdy jim digitalizace měla přinést zánik. Čte je méně lidí a ti, co čtou, čtou méně než dřív. Je víc rozptýlení. Ale je taky víc zdrojů potravy ducha i léků duše.

Těch pár svých titulů obalených trvanlivým materiálem si ovšem v knihovně ponechávám na svědectví... na svědectví komu vlastně? Možná ojedinělým příslušníkům následných generací, kteří budou zaujati hodnotami, o nichž my jsme byli přesvědčeni, že jsou klasické, tedy odolávající degradaci v čase. Nebo těm, co přijdou po nějaké vlně barbarů, po další Biafře ducha, jako hledači a tvůrci nové civilizace. Protože nevěřím, že lidská kultura a civilizace, ať už jakákoli, se může obejít bez některých základních stavebních kamenů a prvků, které jsme my, podobně jako generace před námi, s takovou péčí pro věky budoucí uchovávali.

vš, červenec 2019

---

¹ Případní št'ouralové necht' si najdou ve Wikipedii, co tehdy postihlo africkou zemi zvanou Biafra.